١٧ ربيع الآخر ١٣٢٧ | شنبه | ٢٥ آپريل ١٩٠٩

اقتصاد

بهاسی :
١ يلغه ايكی صوم ، يارتی يلغه بر صوم.
نسخه‌سی يكرمی‌تين. خارجگه ايكی اُلوش.
اعلان سطری يكرمی بش تين

نومر ٨

Redaction IKTICAD SAMARA (RUSSIE)

آدرس: Самара, Казанская ул. д. №77
Контора редакціи «ИКТИСАДЪ»

تجارت، زراعت و صناعت‌دن هم قریه حاجتلرندن بحث ایدر آیلق مجله‌در.

میزان

بز روسیه مسلمانلری روسیه بایلقینک ایك زور قسمی مسلمانلردن بشقه‌لرده اولدقینی کوز ایله کوروب بلمکده‌لرمز. بزم ایله بشقه‌لر آراسنده بایلقده اولغان تفاوت هر آدیمده و هر دقیقه‌ده کورینوب طورمقده‌در. شونلکی ایچون بزلر بونی بلمکده آرتوق میزانغه‌ده محتاج دگلمز.

لکن بتون روسیه‌نك بایلقی نه درجه‌ده‌در و نه مقدارده‌در. بونی تعیین ایتمکچی اولساق طبیعی بر میزانغه محتاج اولاچقمز.

روس مطبوعاتی بوکا میزان اولەق اوزره توبانکگی رقملرنی کورسته‌لر. بو رقملرده هر حکومت‌ده بان باشینه تیگان بایلق هم آنك یللق اورته طابشی کورسته‌لمشدر. اگر هر حکو- متنك اوز بایلقی اوز خلقینه تیگزلاب تقسیم ایدلسه اوشبو روشده تیه‌چکدر:

جمهوریت متفقه‌ده	٧،٨٧٥ صوم
انگلتره‌ده	٧،٣٣٧ »
فرانسیه‌ده	٦،٢٢٤ »
گیرمانیه‌ده	٤،٧٣٩ »
روسیه‌ده	١،٤٨٣ »

بو حکومتلرده بر کشینك یللق تابغان اورته‌چه داخودی اوشبو روشده‌در:

جمهوریت متفقه‌ده ٣٤٦ صوم

انگلتره ده	٢٧٣	صوم
فرانسه ده	٢٣٣	«
گیرمانیه ده	١٨٤	«
روسیه ده	٦٣	«

بو رقملردن آڭلاشلدیغینه کوره، روسیه بایلق طوغروسنده بشقه حکومتلرگه قاراغانده ایکی توبان اورن آلمقده در. بوڭا سبب نه در؟

بونڭ سببلری کوب ایسه ده، ایکی الك قاراشده معلوم اولغانلری ایکی در.

بونلردن برنچیسی: روسیه خلقنڭ بشقه‌لرغه نسبةً جهالت آرتوق اولمقیدر.
ایکنچیسی: روسیه خلقینڭ ایچنڭ اشسز ـ تعطیل یاتا طورغان طائفه‌لرنڭ کوبلکیدر.

بو کون گرمانیه و انگلتره ده هر ٨ مربع چاقرم یرده بر مکتب اولغانی حالده روسیه ده یالگز ٢٠٧ چاقرم یرگه بر مکتب واردر. شوڭا کوره روسیه خلقنڭ اوقو یازو بلوب مطبوعات آرقلی معیشت اشلرنڭ فائده لنوچیلر یوق حکمنده آزدر.

تعطیل یاتا طورغان طائفه‌لرگه تعطیل یاتونڭ ضررلرینی مطبوعات آرقلی آڭلاتلماسه بشقه‌چه هیچ بر تورلی طریق ایله آڭلاتمق ممکن دگلدر. شونڭ ایچون آنلر مطبوعاتدن فائده‌لنمك درجه‌سینه ایرشه آلمادقلری مدتده دائما معطل قالاچقلردر. دیمك حکومتنڭ اقتصادی جهتدن ترقیسینه ایڭ زور ضرر کیتروچی معطل خلقنڭ معطل یاتماقینه باش سببده جهالتدر.

بشقه حکومتلر رعیه‌لرینی اوقو یازوغه اوگراتمك طوغروسنده روسیه‌گه قاراغانده البکرك جدی اجتهاد ایتکانلر. شونڭ ایچون آنلرنڭ هر تورلی خلقی مطبوعاتنی اوقوب فائده‌لنه آلالر. عالملری طرفندن مطبوعات آرقلی ویرلمش فائده‌لی کیڭاشلرنی یخشی رعایه ایته‌لر. شونڭ سایه‌سنده آنلر بشقه‌لرغه قاراغانده بای و تنـ چلی معیشت ایته‌لر.

اوقو، یازو طوغروسنده روسیه ایله بشقه حکومتلر آراسنده نه قدر آیرما وارنی اوشبو رقملردن کوره‌ك ممکندر. بونده هرمڭ کشی‌دن نه قدرـ سی اوقی، یازا بلگانی کورستلمشدر:

آمریقاده	هرمڭ	کشیدن	٨٩٣ کشی
انگلتره ده	«	«	٩٢٠ کشی
گیرمانیه ده	«	«	٩٨٠ کشی
فرانسیه ده	«	«	٨٥٠ کشی
روسیه ده	«	«	٢٢٩ کشی

بو رقملردن آچیق کورلمکده‌در که خلقی

ایك کوب بازا اوقی بلگان حکومت ایك بای حکومتدر. خاقی آراسنده اوقی بازا بلوچی ایك آز اولغان حکومت ایك یارلی حکومتدر.

بو تفاوت حکومتلر آراسنده نچوك ایسه ملتلر آراسنده ده شویله‌در. بناءً علیه احوال اقتصادیه سبنی توز اتمکچی اولغان حکومت و ملت هر شیدن الك اوقو یازو اشلرینه اهمیت ویرمك لازمدر. هر کون مکتب آچوق و مکتب آرتدرمق صددنده اولوق هم آچولغان مکتبلرگه یاردم ویرمك تیوشدر. بوڭا اجتهاد ایتمك روسیه حکومتینه نه قدر لازم ایسه اقتصادی احوالمزنی توزاتورگه ایك محتاج اولغان بز مسلمانلرغه‌ده شول قدر لازمدر.

۱۹۰۶-۱۹۰۷نچی یل خاطره‌سی

۱۹۰۶ نچی یلده روسیه‌ده عمومی چلق باشلاآنغانی هر کمنك خاطرنده در. شول وقت سماراده ترقیپرورلر طرفندن بر تعاون عمومی قومتیتی آچیلوب هر طرفدن اعانه‌لر جیوب آچلرغه یاردم بولنه خدمت ایتمش ایدی. بو کون شول قومتیتنك حسابنامه‌سی(آنچوتی) باصلوب چقدی. آلتی یوز صحیفه‌دن زیاده اولغان بو آنچوتدن کوب نرسه‌لر استخراج ایتمك ممکندر.

آنچوتدن معلوم اولدقینه کوره قومتیت‌غه بر یل ایچنده مجموعسی ۲۲۶ مڭده ۷۷۲ صوم اعانه اقچه‌سی جیولغان. شوندن آچلر تربیه‌سینه ۱۸۰ مڭ ۱۰۵ صوم راصخود طوتلغان. قومتیت دن آشافوچیلرنك یوزدن ۳۵ سی مسلمانلردر. مجموعسی ۲۲ مسلمان قریه‌سنده ۸،۳۶۸ مسلمان آشاغان.

اعانه‌لر- آمریقادن انگلتره دن هم روسیه‌ده دورت مڭدن زیاده هر تورلی کشیلردن و ایللی‌دن آرتوق غزته اداره لرندن کلگان بونلر آراسنده محترم ترجمان وقاصپی اداره‌سی‌ده واردر. بشقه مسلمانلردن کلگان اعانه یوق حکمنده آزدر. اشنك بو جهتی شایان ملاحظه‌در.

سمارا گوبرناسنده یوزگه ۱۵ کشی مسلمان اقامت ایتدیکی حالده یوزگه ۳۵ کشی نك آچ قالدقینی اعتبارغه آلوب، آنچوتنی ترتیب ایدوچی دوقتر «فران» جنابلری مسلمانلر طوغروسنده کوب سوزلر سویلیدر. سوزینك خلاصه‌سی ایسه ایشته بوندن عبارتدر:

« سمارا گوبرناسنده اولغان مسلما-

نلر زور آچلق یللرده غنه دگل آزغنه ایگون اوکماغان یللرده‌ده آچ قالالر. تاوا لوزین اویزنده اوسین غای ۋلاصتنده اولغان مسلمانلرده آچلق دائمیدر. هر بر آچلقده «سینغا» مرضی باشلاب بونلرده ظهور ایته‌در. هر بر آچلق یللرده ایدلمش تجربه‌لردن معلوم اولمشدرکه: گوبرناده سینغا ایله آورغان کشیلرنڭ یوزدن طوقسانی مسلمانلردر. بو اش اوزرینه حکومتنڭ هم عامه نڭ نظر دقتینی کوبدن جلب ایتمك لازم ایدی.

مسلمانلر، آچلقغه بیك تیز بیره‌لر. بوڭا سبب آنلرنڭ معرفتسزلکلری، زراعت اشلرندن خبردارسزلقلری، یر اشینه استعدادسزلقلری هم معیشت اشلرنڭ ترتیبسزلکلریدر. بونڭ اوستینه دخی یرلرینی اجاره‌گه آلغان ایری واواق بایلرغه اوزلرینی عمرلك اسیر ایتکان حقتلیلکلری واردر. بونلر بارچه سی برگه قوشلغاچ آنلرنڭ آچلقغه بیك تیز بیرلمکلرینه سبب اولادر.

آنلرنڭ یان باشینه ۴۰ — ۵۰ دیساتینه مقدارنده اولغان یرلریده هیچ فائده ویرمیدر.

عموما قریه خلقلری آچ قالسه‌لر اوزلرینی آشاتمقنی جمعیت خیریه‌لرگه هم حکومتکه فرض کبی اعتقاد ایته‌لر. شونڭ ایچون حاللرینی توزاتمك طوغروسنده هیچ بر حرکت کورستمیلر. بواش مسلمانلر آراسنده زیاده میل کورلمکه‌در. مسلمان قریه‌لرنده آچلق ایله کوراشمك هیچ نتیجه ویرمیدر. زیره آنلر عمرلك آچلردر. آچلقنڭ باش سببی اوزلرنده‌در. آچلق سببلری ایله تماما چرنالمشلردر. نه‌قدر چقمق ایسته‌سه‌لر ده چغه آلمایاچقلردر. شونڭ ایچون بونلر حقنده آچلق ایله دگل بلکه آچلقنڭ سببی ایله کوراشمك لازمدر. آچلقنڭ سببلرینی معاینه ایدوب تیزلکده آنلرنی بر طرف ایتمك ایچون تدبیرلر ایتمك لازمدر. بوڭا تکرار حکومتنڭ وافکار عامه‌نڭ دقتینی جلب ایده‌مز».

ایشته ایکی یای گوبرناده اولغان مسلمانلر حقنده قومیتیت رئیسی بوقدر سوزلر یازمشدر. اقتصادی عالمزنی نه جهتدن و نیندای میزان ایله اولچه‌سه‌کده نتیجه همان بر چغادر. غزنه‌لرنڭ خبرلرینه قاراغانده بو یلده اوسین غای مسلمانلری آراسنده سینغا باشلانمشدر. بو ایسه دوقتور غرانڭ دعوی‌سینی تمامیله اثبات ایتمکده‌در. بوڭا مسلمانلرنڭ نظر دقتینی جلب ایده‌مز.

ترکیه‌ده مسلمانلر و اجنبیلر

دنیانك كرك قای برنده اولسون مسلمان بایلقندن اجنبیلر فائده‌لنه‌كده‌در. بونك سببنده مسلمانلر اوزلرنده اولغان نعمتنك قدرینی تقدیر ایتمدكلری، جناب تعالی ویرگان نعمتدن استفاده ایته بلمدیكلریدر. بو حالت مدنیتدن محروم اولغان اقتدارسز طرفلرده اولسه بر دیه‌چكمز یوق ایدی. فقط مسلمانلر آراسنده ایك مدنی و ایك اقتدارلی حساب ایدلگان ترکیه‌ده بویله حاللرنك دوامی شایان تأسفدر. آوروپا مطبوعاتینك بعضیسی مقدمده دیورلر ایدی: «ترکیه‌گه هر کم خواجه‌در، مگر ترکلر خواجه دگلدر» دیو. بو سوز طوغری سوز ایمش. بونی اثبات ایده‌چك بر واقعه‌نی بو کونلرده «طنین» غزته سنده اوقدق. واقعه شوندن عبارتدر: ترکیه‌ده آیدین، قونیه، سلانیك، ادرنه، بیروت و سوریه ولایتلرنده اون بر عدد معدنلر وار اولوب آنلردن تمینکا، قورغاشین، تری کمش، آمیانست، کومر؛ آنتیمون آصفالت و پترول کبی نرسه‌لر چغارلمقده ایمش. اورمان و معادن نظارتی طورك (بیع مزایده) یاصاب بو معدنلرنی حکومتکه ایك فائده‌لی روشده صاتمقچی اولغان ایکان. فرانسه سفیری اورته‌غه چغوب مذکور معدنلرنك فرانسوزلرنقی اولدیغینی دعوی ایتکان. بر وقت بر اراده شفاهیه ایله یعنی هیچ دقومینتسز فلانسز موسیو لورانس اسملی بر فرانسوزغه بخش ایدلدیکینی سویلاب اشنی توقتاتقان.

دیمك ترکیه‌نك معدنلرینه چن خواجه کم اولدیغی معادن نظارتینه بیله معلوم دگلدر. اوزلرینك نه شیلرگه خواجه اولدقلرینی بخشیلاب بلمگان ملت قولنده بایلق نچوك طورسون؟! بویله ملت قولندن بایلق فرانسوزلرغه کتماسه‌ده بر کون نمسه‌لرگه کته‌چکی شبهه‌سزدر. بزم کبی، ترکلرده اقتصادی منفعتلرینه کوب التفات ایتمیلر. آنلرده تجارت نظارتی بسبتون اجنبیلر قولنده‌در. بو نظارتنك امتیازلری ایله ایك کوب فائده‌لنوچیلر دخی اجنبیلردر. ترك ملت نجیبه‌سی بو خصوصده انشاءالله تیز ترقی ایدرلر. لکن بر کون اولسه‌ده آلدن ترقی ایتمکلری مطلوبدر.

تجارت

چوگوچاك شهری .

چوگوچاك شهری غربی قطایده موجود اولوب اطرافی قزاق ، قالموق خلقی ایله احاطه ایتلمشدر . چوگوچاکدن یکرمی چاقرم مسافه‌ده روسیه طاموژنیه‌سی ۱۹۰۳ نچی یلدن بیرلی اوزنده روس و قطای شرکتینك بانقه شعبه‌سی ۱۸۸۱ نچی یلدن بیرلی روسیه قونسلستواسی دوام ایتمکده‌در .

چوگوچاکنك صیریه ، بوین ، جباغه ، پاخته ، قوری میوه‌لر و هر نوع حیوانات ایله سوداسی مشهوردر . چونکه قطاینك ایچکارگی طرفندن مذکور ماللر ایله کروان هر دائم کیلوب کیتمکده‌در .

روسیه‌دن مانوفاقتورا ، علاتنبری و غیری ماللر هم کیروسین ، شیکر کبی ماللر کیلمکده‌در . چوگوچاك سودا جهتندن واق قوللر ایچون اول قدر قزانلی اولماسه‌ده اما زور قوللر ایچون یخشی فائده‌لیدر . آنلر وقتنده شافدایغنه سرمایه حاصل ایتکانلر .

بو صوڭ وقتلرده واق سوداگیرلرنك سوداسی غایت آغر حالغه ایرشمشدر . بونڭ سببی ایسه واق تویاك دکانلرنك آرتوق کوپلکیدر . بو طرف خلقنده یکرمی ـ اوتوز روبله سرمایه ایله دکان آچو بر مودا حکمنده‌در .

علوم و معارف ، هنر و صناعت جهتندن خلقی غایت ضعیفدر . چونکه تگوچیلك ، ایتوکچیلك ، تیمورچیلك ، باغچه‌چیلك ـ بستانچیلق و غیری بوکا اوخشاشلی هنرلرنك کوبسی قطایلیلر و کاشغرلقلر قولنده کورینه‌در . دخی شونسی شایان تعجبدرکه : چوگوچاکده نه قدر دکان وار ایسه همه‌سینك طاواری بر نوعیدن عبارتدر ، گویا که برندن بری کوروبکنه یا که بر برینه کانکورنیت بولو ایچونگنه اش قیلا طورغانلردر ، دیب ظن ایتارسك .

چوگوچاکده کون ژاوودلری یوقدر . اشله‌نگان کونلرنی بلغار و آپو-

یکه‌لرنی یرلی سوداگیرلر تومن بارمینکه سندن کیتروب صاتالر . دیمک‌که اوزلرینک آلوب وارغان چی‌تیر بلورینی اشلانگاندان صونک کیری ایکی بها ایله قایتوب آلورغه مجبور اولالر . اگر چوگوچاکنک اوزنده بر کون زاوودی بناء ایدلسه یر، صو و غیری جهتلر دن هیچ مانع یوقدر . باری مادی جهتدن توقطاو ایدلماسه بو کون سوداسی خیلی رواج طابمقی بدیهیدر .

چوگوچاکدن روسیه‌گه یلغه تخمینا سکسان مک پود یاخته ، ایکی یوز مک آرشین کبز، اوچ یوز مک دانه کوچه و قوی تیریلری و بوکا نسبة بشقه ماللر چقمقده‌در . چوگوچا-کنک اوز اطرافندن یلینه یتمش مک پود جباغی چیقادر. بونی ایسه وقتنده یعنی برنچی ایپوندن انقلاب برنچی اوکتابرگه قدر فابریکانتلر کشی ییار-توب جیدرته‌لر ؛ صالقون موبکه آچدروب یودرته‌لر .

بو طرف سوداگیرلری مسکو فابریکانتلرندن مانوفاقتورنی غلانتیرینی و غیری طاوارلر کیتروب اوزلرندن توبان سوداگیرلرینه هم قرغز صحرالر-ینه ییارتوب صاتدره‌لر. بو ماللرنی حاضر آقچه‌غه صاتا آلمای یل یا که یل یارم وعده ایله نسیه‌گه اولاشورگه مجبور اوله‌لر. بونک مقابلنه آنلردن وعده‌سنده آقچه اورننه یاخته ، قوی یونی، کبیز، تیری یاری، آباقلی ماللر و غیری بونک کبک نرسه‌لر آلالر. بو آلغان نرسه‌لرینی سیمیپالاط آرقلی یاکه زایسان صویله تومن ، تیزنی ، اربت بارمینکه اربنه ییاروب صاتدره‌لر. چوگوچاکدن نه قدر یوک چقسه ده ترانسپرتنی کانتورلر هم یوک یورته طورغان یادرادچکلر بو-لغندن بعض بر وقتلرده فراحطه بهاسی ییک قیمتلنه‌در .

یوقاریده ایتولگان ماللرنی آلغان بیرژا فلان یوقلغندن یرلی سوداگیرلر خارجی بازار احوالندن بی خبر اولوب بهالرنی هم احتیاجنی بلشمایه آلغالیلر. اوزلرننک ماقلیر آرقلی آلو صاتو عادتی یوقدر . شونسی شایان تاءسفدرکه، بو یل بو طرفلرده موگزلی حیوانلرده چوما اولغانلقدن روسیه ایچندن یلدغیچه مال آلوچیلر کلمایه چکلری بلندی. شول جهتدن اوراق قوللرده آباقلی ماللر صا-تولمای قالدی. موگزلی حیوانلرنک بهالری توشدی .

بو صونک یللرده قطایلیلر بعض بر نرسه‌لرنک سوداسینه اشتراک ایده باشلدیلر. آنلر اچکارگی طرفلردن اجنبی

طاوارلرنی آلدروب روسیه طاوارندن آرزان توشروب روسیه مالینه رقابت ایته باشلادیلر. شول سببلی سودا گیرلرنڭ اشلری بورونغیغه قاراغاننا اورته‌راقدر.

روسیه طاموژناسی ۲۳نچی فوراللٔ شویله معلوم ایتدی: برنچی مارتدن باشلاب روسیه‌گه چققانده شول توبانداگی طاوارلردن بوشلینا آلنا باشلار. کییزنڭ قداقندن ۹۰ تین، یاشل میوه و قوری یمشلرنڭ پودندن ٤ صوم ۵تین، پاختە نڭ پودندن ۵ صوم ۲۵ تین، کروچ (دوکی) نڭ پودندن ۶۰ تین، کراخمالنڭ پودندن ۲ صوم ۱۰ تین، چانکان (گریتسکی چیکلاوك) نڭ پودندن ۲ صوم ۲۵ تین، قطایسکی فایانصوی صاویتلرنڭ پودندن ۲۵ صوم ۵۰ تین، یافراق تماکونڭ ۳٤صوم ۵۰ تین، قاره تولسکی، صوصار، صوبل کبی نرسه‌لرنڭ پودندن ۱۱۵ صوم، قزل تولکی واشلنگان قوی میخینڭ پودندن ٤۰ صوم، بورینڭ پودندن ۱۵صوم، خوتانسکی هم کاشغرسکی کله‌ملر (پیالاسلر)نڭ قداقندن ۶۶ تین، الحاصل: قطایده اشلانگان نرسه‌لرنڭ هر قایوسندن دیه‌رلك پوشلینا آلناچقدر *)

بو خبر سودا گیرلرنی بیك تشویشلندردی. کونصلغه مراجعت ایتدیلر اگرده بو پوشلینا وجودکه چقسه قطای ایچنه هیچ سودا ایته آلمایه‌چقلرینی بلدردیلر. کونصل خارجیه مینستربنه هم پکیندهگی روسیه سفیرینه احوالنی بیان ایدوب تلیغرام ویردی. تجارت مینستریله مراجعت ایتمك فکرینده واردر. لکن یرلی سودا گیرلر بعض بر شخصی عداوتلری آرقاسنده جیولشوب مصلحتلاشه آلمای طورالار.

ایشدلگینه کوره روسیه‌نڭ بویله قطایدن چققان طاوارلرغه زور پوشلینا صالمقی کلاچك ۱۹۱۱ نچی یلده قلنه‌چق معاهده‌ده روسیه تجارتی ایچون کوبراك امتیاز طلب ایده چکینه علامت ایمش دیه ظن ایتله‌در.

عبدالله نعمة‌والللین.

---

*) بو غربی قطای تاموژنالرینه تعلقلی اولمای شرقی قطای حدودنده پورت فرانقه‌لری یابو توغروسنده بولورغه کرك ایدی.

اسلام تجارتی و اجنبیلر

یاپونلرنڭ مبدأ ترقیسی تجارت اولدقینی یازمش ایدك. یاپونیا الوك دور ترقیسنده، حال بدایتده قطایدن فکرا ومادة استفاده ایتمش ایدی. معارفلرینڭ، ادبیات و فنونده مهم قسملرینی اول وقت قطایلردن آلمشلر ایدی. قطاینی اوزلرینه معلم و نمونهٔ فضیلت ایتوب طوتالر ایدی. قطای حکومتی اول وقت معارفی، ادبیاتی اولغان بر حکومت و بر ملت ایدی. فقط قطای شول قطای کوینچه قالدی. یاپونیا ترقی ایتدی. غرب مدنیتینڭ عقل و حکمتکه موافق قسمینی اوزینه آلدی.

یاپونلر آوروپا و آمریقا مدنیتینی ایکی قسم گه آیوردیلر. برینه مدنیت مادیه (یعنی اقتصادی جهتدن اولغان مدنیت)، ایکنچیسنه مدنیت معنویه دیه اسم ویردیلر. یاپونلر مدنیت مادیەنی تقدیر ایتدیلر. هر تورلی تشبثات و فعالیت وموجودیتنڭ مدنیت مادیه سایەسنده ثابت قالاچغینی ملاحظه ایتدیلر هم ایتمکدەلردر. آمریقالولرنڭ الوغ جسم دارالصناعتلرینی، اعمالاتخانەلرینی آوروپانڭ فابریقلرینی و مکتبلرینی، حیات ساعیانەسینی تقلید ایتدیلر.

غربنگی مدنیت معنویه گه یاپونلر قطعیا تقلید ایتمدیلر. زیرا یاپونلر کندی زیرەکلکلری ایله بلدیلر که: آوروپالولردەگی اخلاق سیئه، حقانیتسزلك، عدالتسزلك عائله اضطرابلری، ناموسسزلقلری مادی ومعنوی اسرافلری غربنڭ بوکونگی حالینه نسبة ینه آرتوغراق قرقیسینه سد ممانعت تشکیل ایتمکدەدر.

شرقنڭ صاف حیاتنده اولغان اهمیتنی هر شرقلی کبی یاپونیالیلرده تقدیر ایتدیلر. آنلر عزیز عمرلرینی کندی خانەلری ایچنده اولاد و احفادلری آراسنده اوزدرمقنی بالو وتیاترو کبی عمومی محللرده اوزدرمقدن آرتوغراق کورەلر آنلر حیاتلرینی تورلی زهرلی اچملکلر ایله زهرلەمیلر. آنلر عائله راحتینی موجب اولەچق شیلرنی کوبدن توشنمشلردر. و هر شیدن مقدس عائله راحتی اولدقینی آڭلامشلردر.

بز مسلمانلر مبتلا اولدغمز سوء اخلاق، سۆ حرکتلر سایەسنده موجودیتمزنی، عائلەمزنی اونوتامز. بتون دنیانی اوزمزدن عبارت بلەمز. یاپونلر ایسه هر زمان طرشمقنی عائلەسی ایچون بلەدر. هر زمان بونی خاطرندن چقار-

میدر. یاپونلر احتیاطلی وطرشـوچی اولدقلری ایچون غربنی خبرتك قالدردیلر. اوتكان محاربه‌لرده قطایلرغه هم روسیه‌گه غلبه ایتدیلر.

قطایلیلرده یاپونلر کبی قناعتکار خلقدر، فقط الکده آنلرنك شاکردلری حساب ایدلگان یاپونیا غرب مدنیتینك مادی قسمینی قبول ایتوب ترقی ایتدی. شمدی ایسه یاپونیا استاذ، قطای شاکرد اولدی.

یاپونلر کوبدن توگل غیر مدنی ایدیلر. ۱۸٦۸ نچی یلده یاپونیاده انقلاب باشلانغان زمانك ترکیه حکومتی آوروپاده دول معظمه‌دن صانالمقده و شایان احترام بر موقع طوتمقده ایدی. یاپونیا شول آز مدت ایچنده ترقی ایتدی. عثمانلی حکومتی کیری کیتدی. اول وقتلغی دولت معظمه‌لکنی بوغالدی چین وقطای درجه‌سینه توشدی.

اجنبیلر قطای مملکتلرینه تجاوز ایدوب اقتصادی مداخل‌ده اولندقلری کبی ترکیه گه ده مداخل ایتدیلر. روم ایلی، آناطولی، بغداد، بصره، استامبول، ازمیر، سلانیك و بیروت کبی یرلرده مسلمانلر استفاده ایده‌چك اورنلرنده اجنبیلر استفاده ایتدیلر. مسلمانلر آغزلرینه حاضر لقمه‌نی اچقندردیلر. دیمك آز

بر زمان ایچنده یاپونلر ترقی ایتدیلر
اما مسلمانلر موقعلرنی یوغالتوب، مالك
اولغان ترقیاتلرنده‌ن بیت سبر دیلر. بوك
سبب نه‌در؟

سبب شولدرکه، یاپونلر طرشالر
فقط مدنیت مادیه‌نی ترجیح ایتوب شول
طوغروده طرشالر، بز مسلمانلرده بوك
اهمیت ویرلمیدر. کولمکدن وکولدرمکدن
بشقه بر نتیجه‌سی اولماغان تفاخر، کبر
وملاحظه‌سزلق آرامزده میدان سوره‌در
یاپونلر اوزلرینه ترتیب ایتکان وظیفه‌نی
اشلیلر. ملتلر بنك مملکتلرینك موج
رفاهی اولان مسلکلرگه، تجارت
و صنائع‌گه کرشوب آکا اهمیت ویره‌لر
بزلرده ایسه تجارت و صناعت آرتد
طورادرکه‌بر باصقچدن اوزا آلمیز، بزد
مکتب، مدرسه‌لرده و عمومی محللرد
تجارت وصناعت‌گه دائر هیچ نرس
تلقین ایدلمیدر. بولرده مدنیت‌مادیه‌د
بیگراك آوروپانك مدنیت معنویه‌س
اهمیت ویریله‌در.

صوکره بز مسلمانلر شونیده خاطرد
طوتمق لازمدرکه عاقلانه ملاحظه اولنور
سه انسان ایچون ایك مقدس شی کن
فکرینه خدمت ایتمك، زراعت، تجار
وصناعت ایله‌مشغول‌اولمقدر. انکلتره‌ده بیو
لوردلر بایلر زراعت و تجارت اب

مشغول اولورلر. نه قدر بای اولسه‌لر ده انگلیزلر شهرده اشسز طورمقدن قریه لرده تجارت و زراعت ایله شغللنونی آرتوق کوره‌لر. آمریقا بایلری ده هیسی تاجرلردر. بزنك ایسه بر برده گنه قرار-

لنوب راحت طورمقنی سویه‌لر. ایشده شول جهتلرده یاپونلر و باشقه قوملر ایله مسلمانلر آراسنده فرق وادر.

ا. بکمییف.

(آخری وار.)

بیرژا

بیرژا دیب مخصوص بر وقتده سوداگیرلر جیولا طورغان اورنغه ایتورلر. سوداگیرلر بیرژاغه جیولوب هرتورلی تجارت عقدلری ایته‌رلر. طاوار حقلری طوغروسنده معلومات جیالر. کارا بلرنك کیلو و کیتو وقتلرینی ۋیکسل قورصالرینی هم پربسکورانتلرنی تعیین ایته‌لر. بیرامش طاوارلرنی اسنراخاوات ایته‌لر.

تجارت اشلری قوتلی اولغان یرلرده صاتوچی ایله آلوچی بربرلرینی ازلاشوب یورمك کوب وقتلرنی اسراف ایتدیکی کبی، کوب مشقتلرگه باعث اوله چقدر. شونك ایچون سوداگیرلر بر برلویله کورشوب تجارت عقدلری یاصامق ایچون

بیلگولی براورننی تعیین ایدرگه مجبور اولمشلردر. بویله جیولش اورنلری اسکی عصرلرده مثلا روماولرده ده اولمشدر. لکن بیرژالرنك بو کونگی صورتده میدانغه چقمقی یوصوك وقتلرده در. الك الك بیرژا ۱۷ نچی عصر میلادی باشلرنده پاریژده آچلمشدر.

صوڭره ۱۵۶۱ ده لوندنده ۱۷۶۱ ده بیرلینده ۱۷۲۳ ده پتربورغده آچلمشدر. بو کون روسیه‌نك کوب شهرلرنده واردر.

الك وقتلرده بیرژالر فقط طاوار ایچون تاسیس ایدیلورلر ایدی. یالگز اون یدنچی عصر میلادی ده بر طرفدن حکومت قرضلری و ایکنچی طرفدن تورلی آقسیانیرنی قامپانیالر ظهور ایتکاچ بیرژالرده قیمتلی کاغدلر یعنی حکومت

طرفندن وقامپانیالر طرفندن چغارلمش تورلی آقسیه‌لر و آبلیغاتسیه‌لر ایله ده اشلر باشلاندی. صوڭره بیرژالر طاوار بیرژاسی و «فوند» بیرژاسی اسمیله ایکی گه تقسیم ایدلدی.

فوند بیرژالرنده آقسیه و آبلیغاتسیه‌لرگه بشقه دخی ویکسل‌لر و آقچه‌لر ایله‌ده تجارت ایدیله‌در. شونڭ ایچون بو بیرژاغه «آقچه بیرژاسی» دیب هم آتالادر. بو کون آقچه بیرژالری برنچی اورن طوتمقده در. طاوار بیرژا معامله‌لری مخصوص قانون واوصتاف ایله تعیین ایدلمشدر. بیرژا اوصتافلری مجلس وقتلرینی وعقد یاصامق ترتیبلرینی وغیرلرنی بیان ایته‌در.

بیرژا مجلسلری تورلی یرده‌تورلیچه تورلی وقتده جیولادر. غربی آوروپاده هر کون (ایرته وکیچ) ایکی مرتبه جیولادر. بوده تجارت قوتلی اولوب سودا گیرلر ایچون ممکن قدر بش کورشمك لازم اولغان ایچوندر. بیرژالرده کمده نرسه واری کم گه نرسه کیراگی هم سودا گیرلر ایچون کرکلی همه معلومات اعلان ایتوله‌در هم دنیانڭ هر طرفنده تجارت احوالندن ونرسه بهالرندن خبرلر اولادر، شونڭ ایچون بزم بو عصرمزده هیچ بر بخشی سودا گیر اوز مالینی بیرژادن بشقه وآنلاڭ حقلرنی بلمشودن بشقه ساتمیدر.

بیرژا مجلسلرینه وارمق هر کم گه رخصتدر. مگر بیرژاده تجارت عقدلری یاصامق صاتو پراواسی اولغان کشیلرگه گنه خاصدر. بو کشیلر هر یل بیرژانڭ بناسی و بشقه مصارفلری ایچون معین مقدارده آقچه تولارگه مجبورلردر.

اگرده سودا اشلری ترقی ایتسه بزم مسلمانلرده البته بیرژادن فائده‌لنه باشلارلر.

صناعت

ملت ایچون کم فائده‌لی ؟

ملت ایچون ایك فائده‌لی کشی ملتنك مالینی آقچه‌سینی اوزنده صاقلاغاننك صوکنده ملتکه چیتدن بایلق تارتغان کشیدر. بناءً علیه ملت ایچون حاجت نرسه‌لرنی اشلاگاننك صوکنده چیت ملتلر ایچونده حاجت نرسه‌لرنی اشلاگان هنرچی ملت ایچون ایك فائده‌لی کشیدر. بویله هنرچیلر ملتنك آقچه‌سینی چیتکه بیرمیلر هم ملتکه چیتدن آقچه کیتره‌لر.

اما یالگز ملت ایچونگنه یاکه یالگز اجنبیلر ایچونگنه حاجت نرسه‌لرنی اشلاگان هنرچیلرنك ملت ایچون فائده‌لری بتون فائده دگلدر.

ملت ایچون ایك ضررلی کشی هنری اولمادقدن ملتکه هیچ بر فائده کلتوره آلمادیقی حالده ملت آقچه‌سینی چیت کشیلرگه و یرگان کشیدر. اشلکسز مسرفلر بو جمله‌دندر.

بر ملت ایچنده آنکا فائده‌لی کشیلر کوب اولسه اول ملت مسعود و بختیار ملتدر: دائما ترقی ایده چکدر. بر ملت ایچنده آنکا ضررلی کشیلر کوب اولسه اول ملتنك حالی مشکلدر. انقراضغه یوز طوته‌چقدر.

اوشبو قاعده‌لر خاطرده ایدلگاننك صوکنده روسیه مسلمانلرینك حاللرینی بر درجه اولچامك ممکن اولاچقدر. روسیه مسلمانلرنده نیندای کشیلر کوبراکدر؟ اگر فائده‌لی کامل فائده‌لی کشیلر کوبراك اولسه مطلقا مسعود و بختیاردرلر. اگر فائده‌سز معطل اعضالر کوب ایسه مطلقا انقراضغه‌یوز طوته‌شلردر. بز بونك محاکمه‌سنی هر طرفنك اوز کشیلرینه تابشرامز.

بزم هنرچیلر

روسیه مسلمانلری آراسنده ایك آرتده قالغان صنف هنرچیلر صنفیدر. هر صنفده حرکت و فعالیت اثری واردر. مگر هنرچیلر و صناعتچیلرده یوقدر. سوداگیرلر کوب یرده تارخاوی دوملر و شرکتلر تأسیس ایته‌لر و هر طرفده ایك یراق یرلرگه قدر سودا ایله کیته‌لر. ایگونچیلر یاڭا قورالار آلالر، ماشینا اشلرینی اوگرانورگه طریشه‌لر؛ اما هنرچیلرده بویله اشلر یوقدر. یاڭا قورال و یاڭا اصول یوق حکمنده‌در. شونڭ ایچون بونلرنڭ قوللرنده اولغان اشلرینی یلدن یل غائب ایته‌لر.

هنرچیلرنڭ ایك طرش قسمی قزانده‌در. لکن بونلرنڭ اشلگان اشلری بالگز قزانده‌غنه اشکه کیته‌در. باشقه یرلرگه واروب بونلر اوز نرسه‌لرینی اوتکاره آلمیلر هم اوتکارگه‌ده تلامیلر.

قزانده اشلانگان بر نرسه‌نی مثلا سبریا، اورنبورغ و استرخانه اشلانوب آلمق ممکن دگلدر. اورنبورغ و استرخان خلقی چیتوك، کاوش کبی بازار نرسه‌لرینی آلور ایچون قزانغه مراجعت ایدرگه تیمر یول و پاراخودلرغه فراخته تولارگه مجبورلردر.

هر شهرده و هر یرده اشکه هم اشلاگوچیلرگه کامل احتیاج وار ایکان بزم هنرچیلرگه اش یوقدر. بونڭ سببی هنرچیلر اشنی اوزلری تلاب ازلامایئچه بر شهرده گنه اوستی اوستینه اویلوب یاتمقلریدر. صوڭره اشلگان اشلرینی کامل دگل یارم یارتیغنه اشلاب اشلاتوچیلرنڭ کوڭللرینی قایتارولری‌در. کوب یرده بزم هنرچیلرگه اجنبیلر رقابت ایته‌لر؛ کوب وقت مسلمانلر بونلرنڭ رقابتینه چدای آلماینچه مغلوب اوله‌لر. قوللرنده اولغان اشلرنی آز آزلغنه اجنبیلر قولینه قالدرا بارالار. بوکون مسلمانلر ایچون ضرور نرسه‌لرنڭ کوبسینی اجنبیلر حاضرلیلر، مسلمانغه خاص نرسه فقط چیتك، کاوش، کلاپوش، وبورك کنه‌در. بوکون یفك توقیغان بورکلار چغاروب، اجنبیلر، بورك صناعتینی‌ده اوز قوللرینه آلدیلر. بونڭ ایله بورکچیلرگه و ایلتوچیلرگه بیك کوب ضرر ایتدیلر.

روسیه مسلمانلری بورکچیلكنی ترقی ایتدروب عثمانلیلرنی‌ده کیندرور وقتده اوزلریده کشی قولندن کیدررگه

مجبور اولدیلر. هر اش بوکا قیاسدر.

صوکره بزم قزان هنرچیلری بالکز ملت ایچون گنه حاجت نرسه‌لرنی اشلاب اجنبیلرگه حاجت نرسه‌لرنی اشلامگانلکلری ایچون ملت ایچون بتون فائده‌لی دگل یارم فائده‌لی گنه کشیلردر. بو ایسه بو کونگه قدر اولغان حالدر. بوندن صوك هنرچیلر اوز اشلرینی ترقی ایتدروب اوزلرینك ملت ایچون ایك فائده‌لی و ایك حاجت کشیلر اولدقلرینی توشنورلر، دیه امید ایته‌مز.

مسلمان قریه‌لرنده صناعت

بوگلمه اویازدنده « ابی » و « کبولگاچ » قریه‌لری ایگون ایلی طورغان ماشینا یاصیلر. پك کوب آدملر شول کسب ایله طوینوب طورالار هم شول ماشیناغه تعلقلی تیمرلرنی اوز قریه‌لرنده مسلمان تیمرچیلری اشلاب حاضرلاب طورالار. چیرقاس، بوغرصلان، سیرکسکی اطرافلرنده هم بوگلمه اویزدنده کوب یرلرده بونلرنك ماشینالری صاتیلادر.

چسطای اویزدنده « قارمش » قریه‌سینك مسلمانلری قز خاتون زینتی اولغان یاقاچلبری، چولپی، بلزك، قولباو. یوزك کبی نرسه‌لر یاصاو ایله مشهورلردر. قارمش و طوبمه قریه‌لرینك مسلمانلری کیز ایتوك باصو ایله مشغوللردرلر.

بوگلمه اویزدنده ایسکی اوتامش مسلمانلری ایسلی مای چغارالار. بتنك، چامبر و انیس کبی ئولنلردن آلالر.

لایش اویزدنده بالطاچ هم آنلك یناشاسنده اولغان قریه‌لرده مسلمانلر چانا یاصامق ایله شغللنه‌لر. چسطای بازارلری شونلرنك چانالاری ایله طوب طولو بولادر. الگیرك بونلرنك چانا طابانلری بوگا تورغان استانلری اولماغان آنلر کورشی آولغه باروب کرا شینلردن بوکتروب قایتغانلر. بو کون ایسه ترقی پرور امام‌لرینك تشویقی سایه‌سنده استانلرنیده اوزلری یاصاغانلر. حاضر ٤ ـ ٥ استانلری وار. بونلر بو اشکه چن چندن طوتنغاچ مسجد ومکتب‌کده اوطن، کیروسین ویره باشلاغانلر هم اوزلرینك‌ده طورمشلری یخشیلانغان.

بوگلمه اویزدنده « ایدکی » قریه‌سنك چب، کبندرلر بوییلر. بویاولرینك

چداملغی ایله مشهوردر. اورمشلی قریه‌سینده قاراما کولندن شادربق حاضرلیلر بو نرسه بویاوغه کیته‌در.

ذفر الیعقوبی.

اداره: — محترم قردشلرمزنی بو صناعتلری ایله تبریك ایده‌مز. هنرلوینی اورچیتوب باشلرگه‌ده اوگراتوب ترقی ایتدررگه دائما اجتهاد ایتمکلرینی توصیه ایده‌مز هم بویله قردشلرمزنك حاللرینی یازوب قرشلرینه طانتدقلری ایچون یعقوبی جنابلرینه تشکر ایده‌مز. ترقی اینسونلر هنرچی قرشلرمز.

آغر خدمت و هنر

بزم تارخان اطرافنده قریه خلقی ایته‌لر: «بو تیندای زمان کلدی! بتون هفته آراسی حیوان کبی خدمت ایتوب باری جمعه کون جال ایته‌مز. بابایلر ایسه بیك راحت یشاغانلر ایمش» دیو. بو قردشلرمزگه دیه‌چك سوزمزنك قسقه‌سی شولدر: بابایلر زماننده یر کوب و ایرکون اولغان، خلق آز اولغان، آرتوق تکلفلر و اسرافلر اولمغان، آنلر ایگون ساچوب ترکلك ایتکانلر، چای کونلرنده طرشوب خدمت ایتوب قالسه‌لر قش بوینچه یگللك ایله آشاب ایچوب چغارلق قدر محصول آلغانلر. بو کون ایسه زمانلر بسبتون باشقاردی. خلق آرتدی یر آزایدی، تورلی تکلفلر میدانغه چقدی. یالـگز ایگونچلیك ایله معیشت ایتمك مشکللندی، یگلچه بر هنر بلمگان هم هنر اوگراتور ایچون قریه‌گزگه صناعت مکتبلری صالوب بیرامز دیگان وقتده صناعت مکتبلری قبول ایتمگان خلـق ایرکلی ایرکسز قارا خدمتکه کریشورگه مجبور اولدیلر. باشقه ملتلرنك پار والکتریق ماشینالری اورنینه یگادیلر. شونك ایچون بزنك معیشتمز بابایلر معیشتینه بتونلای باشقه برحالگه کردی، ترکلك روشلری اوزگاردی.

بوندن آچیق و معلوم اولورکه، زمان اوتکان صایون ترکلك اوزگاره ایمش، البته زمان اوزگارگان صایون اوزنده اولغان نرسه‌لرنگ اوزگارمکینی تلیدر. اوزی اوتوب کیتکاچ هیچ بر اش که یاراماغان کبی اوزنده اولغان نرسه‌لرنك ده کوبسینی من طرف الله اولمغانلرینی یاراوسزغه چغاروب قالدرادر. بناءً علیه تیندای ملت، معیشت اشلرنده زمانغه موافق یاکاروب اوز-

گاروب زمانینه یاراقلی روشده معرفتلنسه و زمانینه موافق قوراللانسه طبیعی اول ملت راحت و سعادتلك ایله معیشت ایدوب بشقه‌لرغه رقابتده غلبه ایده چکدر . بالعکس زمانغه موافق قوراللنماغان معیشت اشینه آرتوق اهمیت ویرمگان ملت آغر حالگه توشوب کوب زحمت و مشقتلر چیگوب اخیر الامرده بشقه‌لرغه مغلوب اولوب منقرض اوله‌چقدر .

بزلر بابالردن آرتوق راحت یشامقنی سویه‌مز و الحال بزم غیرتمز بابالر غیرتی قدر ، بزم هنرمز بابالر هنری قدر یوقدر . بابالر زراعتچی ایدیلر ؛ بر صاچوب ترکلك ایتدیلر بزلر ایسه آنی تاشلاب آنی تورلی قارا خدمتلر ایله آلشدردق آلشدرمغانلرمزده زمانینه موافق حرکت ایتمدیکی ایچون ایگونچیلکدنده آرتوق فائده کوره آلمیدر .

بزلر بابالر کبی راحت یشامقنی یاراتساق بو طورمشمزنی آلشدرمق لازمدر . خلق آغر خدمتلر اورنینه یکل هنرلر اوگرانورگه تیوشدر . اوقو و صناعت مکتبینه بالالرنی کوبراك ویروب زمان ایچون کرك قدر علم و هنر حاضرلرگه کرکدر ، شول وقتده غنه بزلر اطرافمزنی احاطه ایتکان موردوا و چواشلرغه مغلوب اولمابنچه مسعود یشارمز .

« ع . حکیمی . »

عجایب طبیعت

مساملر ؛ مسام دیب نرسه‌لرنك اجزالری آراسنده اولغان اواقنه بوشلقلرغه دیورلر . معلومدرکه هر نرسه اواق جزلردن مرکبدر . نرسه نه قدر قاطی اولسه‌ده اجزالرینك آراسنده اواقنه بوشلقلر قالادر . شول بوشلقلر مساملردر . مساملر عادتده عادی کوز ایله کوریلمز درجه‌ده اواق اولوب صو ، هوا و غیر نرسه‌لر ایله طولی اولادر . شولای اولسه‌ده بعض جسملرده مثلا بولوطده مساملرنی کوز ایله‌ده کورمك ممکندر .

مساملری ممکن قدر اواق اولغان جسملر قاطی جسملر دیب ، مساملری ایری اولغان جسملر یومشاق جسملر دیب آتالادر . آلطون ، کموش کبی معدنلر برنچی قسمدن پروبکا ، بولوط ، آغاچ و کاغد کبی نرسه‌لر ایکنچی قسمدن حساب ایدیله‌در .

سوآل وجواب :

۱- یا کاغذنه قارا ایله یازلغان بر یازو اوستینه تیزلکدن کیبدرگچ کاغد صالونسه یازو اورنی الکیبدن آغاروب قالادر بو نه ایچوندر ؟

— بوشونڭ ایچوندرکه: قارا یومشاق کاغذنڭ مساملرینه بیك تیزسڭوب قاطی کاغذدن کوچه درده اورنی آغاروبراق قالادر. بوقاعده‌دن یازوچیلر فائده‌لنه‌لر.

۲— اصنا گان صو ایله اوزاق بر بولمه‌ده طورسه اصنا کاننڭ اچ طرفنده توور توور بوشلقلر حاصل اولادر. بو نه ایچوندر؟

— بو شونڭ ایچوندرکه بشقه نرسه لرده اولغان کبی صوده ده مساملر وار- در. بو مساملر هوا ایله طولی‌در. بونلرده اولغان هوالر یلی‌نڭ تأثیری ایله بورتوب زورایوب یاننده اولغان مسا- ملرنڭ هوالری ایله قوشیلوب بوشلقلر تشکیل ایته‌لر.

۳— بووش هواده بووش اویلرده ایشوکلر بورنه‌لر بو نه ایچوندر؟

— بو شونڭ ایچوندرکه، قوری ایکان وقتنده ایشوك تاقطه‌لرنده اولغان اواق مساملر قصیلوب بربرلرینه یاقن اور- ینوب طورالار. اما مساملرینه بووش هوا طواغاچ آنلر بورتوب ایرکونایوب تاقطه لرنی الـکـکی حالندن زوراینالار شونڭ ایچون تاقطه‌لر الـکـکی اورنلرینه صیماس اوله‌لر.

٤— تاقطه‌نڭ بر طرفینی صو ایله یوشلانوب ایکنچی طرفینی اوتغه قارشی طوطولسه اول تاقطه بوکوله‌در بو نه ایچوندر؟

— بو شونڭ ایچوندرکه: تاقطه‌نڭ اوتغه قارشی طرفنده اولغان مساملری کیبوب بر برینه یاقنایالر. اما صو ایله یوشلانگان طرفده اولغان مساملری ایسه صوایله بورتوب کیڭایالر؛ شونڭ ایچون تاقطه اوطقه قارشی طرفقه تابابوگلورگه مجبور اوله‌در. آغاچ دن چیلاك ولاقان یاصاوچیلر اوشبو قاعده‌دن فائده‌لنه‌لر؛ اورته ایکی قاعده‌دن کملر فائده‌لنه‌لر؟

زراعت

ساچو اشلری

ايگون ساچقانده اورلوقلر نه قدر تيرانلكده ساچيلورغه تيوشلی؟

بونی هر بر ايچون برتيگز تعيين ايتمك مشكلدر. هر يرنك اوزينه هم هواسينه موافق روشده تيرانلك تعيين ايديله در.

بو بابده بلورگه تيوشلی معلومات اوشبودر: يرگه طاشلانغان اورلوق تيشلوب چقوب سلامت اوسوب كيتمك ايچون اوشبو شرطلر واردر: ١) يرده آنی بورتدرر ايچون يتهچك قدر صو اولمق لازمدر ٢) آنی بويغه يبرر ايچون يته چك قدر حرارت (يلیلق) اولمق لازمدر. ٣) آنك تنفس ايتمكی يعنی صولامقی ايچون يته چك قدر هوا اولمق لازمدر.

معلومدركه، هرتورلی نبات آزوق صورغان شيكللی صولش ده صولبدر. بعض وقتلرده اورلوقلر يتهچك قدر هوا آلا آلماينچه طونچقوب هلاك اولمق احتمالی واردر. بو ايسه برنچه صورتده اولادر. برنچيسی: اورلوق آرتق تيران كوملگان صورتده. ايكنچيسی: آرتوق تيران كوملماسهده يری قاطی بالچقلی اولوب هوانی يگللك ايله اوتكارمگان صورتده. اوچونچيسی: اورلوقنی ساچقاچ بر مايلانوب قاطوب كيتوب بر اوستونده قاطی قاطلاو تشكيل ايتكان صورتده در.

بعض وقت اورلوقلر، طشدن يتهچك قدر هوا آلسالرده، يتهچك قدر يلی آلا آلميلر. بو صورتده دخی اورلوقلر اوسه آلماينچه معطل قالالر. بعض وقت هوا هم يليلق يتهچك قدر اولوب اورلوقلر بويغه كيتسهلرده بيك تيران كوملگان اولسهلر قالون يرنی تيشوب اوستكه چقغان وقتده آرتوق كوچ صرف ايتكانگه كوره ير اوستينه تيشلوب چقغانده ضعيف وطونورقسز اولوب چقالر. بويله ايگونلرنك صالاملريده

ضعیف اولوب محصوللری آز اولادر.
بعض وقتلرده تیشوب چقارغه قوتلری اولمغانلقدن تیران کوملگان اورلوقلر چقه آلماینچه هلاك اولوب قالالر.

بو جهتلردن قاراغانده اورلوقلرنی تیران کومماینچه صای کومارگه تیوشلی کبی کورینه‌در. لکن بوده یارامیدر. زیره اورلوقلرغه طشدن هوا ایله حرارت کرك اولغان کبی آڭا بر ایچنده اولغان دم و بوشلك‌ده کرکدر. عادتده یرنك اوستکی قاطی تیزراك کیبکانگه کوره صای‌ساچولگان اورلوقلر بورتوب چقه آلماینچه یاکه چقسه لرده تیز کیبوب قوروب هلاك اولمق احتماللری واردر. صوڭره یخشی کوملماینچه آچقده قالغان اورلقلرنی قوش چوبلامك و بل اوچورمق احتماللریده واردر. بو جهتلردن قاراغانده اورلوقلرنی ممکن قدر تیران کوممك مناسبدر.

دیمك: اورلوقلر صای کوملسه آڭا هوا و یلی کوبراك اولاچقدر. لکن دم آز اولاچق. اگر تیران کوملسه دم کوب اولاچق لکن هوا و یلی آز اولغانغه کوره آڭا تیشلوب چقمق آغر اولاچق. بناءً علیه بو طوغروده عام بر حکم ویرمك ممکن دگلدر. مگر شول قدر دیمك ممکندرکه: یرنه قدر قاطی اولسه شول قدر اورلوقنی صای کومارگه تیوش. اگر یرنه قدر یومشاق وقومسو اولسه شول قدر اورلوقنی تیران کومارگه تیوش.

اوشانداق اورلوق نه قدر اوان اولسه شول قدر آنی صای کومارگه کرك. زیره اواق اورلوقده زاپاس آزوق آز اوله‌در. تیراندن تیشلوب یتکانچه اول آزوق بتماو احتمالی واردر. صوڭره یاز کونلرنده یرنك اوستکی قاطی بیك تیز کیبه‌در. اما تیرانده دم همان یاتادر. شونك ایچون یاز کونلرنك صابان ایگونی اورلوقلرینی آرتوق صای کومارگه یارامیدر. اما کوز کونی ایسه یرنك اوستی و آستی بر تیگز قوری اولادر. اول وقتلرده اوجم ایگونلرینی فقط یغمور صوینه اناپت ایدوب صاچیله‌در. عادتده ایسه یغمور صولری یرنك بیتندن بر ڤیرشوك قدر یرنی چلاتادر. شونك ایچون اوجم اورلوقلری ممکن قدر صای ساچیلورگه تیوشدر.

تجربه ایه‌لری طازاراق یرلرده اوچ چیرك ویرشوك، قومسو یرلرده بر ڤیرشوك چیرك تیرانلکده قابلانوب ساچمقنی ایك یخشی درجه حساب ایته‌لر. اوشبولرنی ملاحظه ایدوب هر کم یرینه وقتینه کوره اش قلمق ممکندر.

یرنی تیرسلمك نڭ فائده سی نه اوچوندر؟

نباتات عالملری علم کمیا آرقلی نباتاتنی تحلیل ایدوب نباتاتنڭ نرسه‌لردن مرکب اولدقینی تعیین ایتکانلر. آنلرنڭ دیدکلرنچه: آرش کرك اوزی و کرك صالامی اولسون اون بر تورلی نرسه‌دن مر- کبدر. اول نرسه‌لر صو، آوزت، کول، کالی، ناتور، ایزویست، ماغنیزیا فاصفور اونی، صیرنی کیسلاتا، کرمنیزم هم حلوردر.

کمیا گیرلر بونلرنڭ قایسی نچه الوش اولدقینی‌ده تعیین ایتکانلر. بو نرسه‌لر ایسه تیرس‌ده‌ده واردر. لکن چی تیرس‌که قاراغانده چریگان تیرسکه نباتات ایچون کرکلی نرسه‌لر کوبراکدر. شونڭ ایچون چریگان تیرس ایله یرلر تسمید ایدلگاچ یعنی یاکارتلغاچ آنده هر تورلی نبات یخشی اوسه‌در. سببی تیرسلرده اولغان مذکور ماده‌لرنڭ برگه کوچوب آنڭ آرقلی نباتاتکه آزوق اولمقیدر.

تیرس ده نباتات ایچون کرکلی ماده‌لرنڭ هر قایوسی موجود اولدیقی ایچون تیرس‌نی تام یاکارتقچ دیب آطیلر. مگر بر یاکارتمق ایچون تیرسنی‌ده مخصوص روشده تربیه‌لاب وقتلی قرغه طاشیمق لازم بولادر. بونڭ طریقلری اوز وقتی ایله انشاءالله بیان ایدیلور.

قیار ساچمق اصولی

قیارنڭ نوعلری کوبدر. آراده یخشیراقلری اوشبولردر: ۱) Мормскіе مورمسکی. بو باشقه‌لرغه قاراغانده تیزراك اولگوره‌در. صاباقلری قسقه قیارلری ایکی ویرشوك اوزونلقنده اوله‌در. بیك چداملی اولوب قوریلقلرغه توزه‌در. ۲) Боровскіе بارو فسکی، بو قیار اولگی‌گه قاراغانده زورراق؛ ۳ ویرشوك اوزونلقنده اولوب اون کونلر صوگراق اولگره‌در. ۳) Возниковскіе ۋه‌زنیکوسکی. بو

قبار دورت ڤیرشوك قدر اولادر.

٤) Павловскіе پاولوسکی بش ڤیر شوك قدر اولادر. قبار آچق یرگه ساچلگان وقتلاده یخشی اوسوب اولگو رەدر. مگر بیك ایرتە اولگورتورگه حاجت اولغانلقدن رازسادنیكغه ساچیلەدر. قبار اورلغینی قوری کوینچه، صوده یبتمایىنچه ده ساچارگه ممکندر. قبار ایچون برنك یلی بولوی هم یلیدن اشقلانغان بولوی کرکدر. صالقون یرده قبارنك تامری تیز چریدر. جیلەس یرده قبار یخشی اوسمیدر. قبارلرنی کبستە بورازنالری آراسینه توتال یاصاب ساچکانده هم یخشی اولادر. اول وقتده کبستە بورازنالرینك آراسینی ایکی آرشین قدر قالدریلور.

قبار ایکی مرتبه ساچیلەدر. برنچی ساچو قبارلرنی ایرتەرك اولگورتور ایچون مای باشنده راق قراولو بتکاچ ساچلور. ایکنچی ساچو مای آخرنده اولگیدن ایکی هفتەلر صوڭراق ساچلور. قبار ساچار ایچون آرشین یارم یا که ایکی آرشین کیڭلکده توتاللر یاصالور. توتاللر اوستینه کچکنه کوراك ایله صایغنه بورازنالر یاصاب قبارنی شول بورازنالرغه ساچلور. اورلقلرنك آراسی ایکی ویرشوك قدر اولورغه کرك. صوڭره طرناوچ ایله اورلقلرنی کوملور.

بویله ساچو سببلی قبار قراولردن یخشی صاقلانا. قویاش قزوی آڭا ضرر ایتمی هم بر کرك قدر یووش اولوب تورادر. تیشلوب چقغاچ قبارلرنی سیراگایتوب اوطرتورغه کرك اولەدر. کوچروب اوطرتقانده آرالرینی ۵-۸ ویرشوك قدر قالدررغه کرك. کوچروب اوطرتقاندن صوڭ قوت آلغانچه هر کوننی صوسیبارگه کرك. بر قدر قوت آلغاچ سیراك سیبارگه ده ممکن، لیکن قبارغه قوری وقتلرده صوسیبه تورورغه تیوش در. زیره قوری اولغانده قبار آچی و تمسز اولەدر.

قبارنك باش تامری بیك تیران کیتمیدر. الکن بیك تارماقلانادر هم بیك تیز قوریدر. قبارنك صابیده ۴ ویرشوك دن آرتوق اوسمیدر. صابدن صاباقلار اوسوب چغالار. آنلر بردن اورلب تورلی یاقغه اوزنابوب کیتەلر هم صاباقلرنك اوزلرندن تامرلر چغەدر. قبار بو تامرلر آرقلیده آزق آلەدر. شونك ایچونده صاباقلرغه اعتبار ایتەرگه کرك اولەدر. صاباقلر اوسه باشلاغاچ آنلرنی بریاقغەغنه اورلەتورگه کرك. اورنندن قوبتارغه تیوش دگلدر. صاباقلر بر بوسینه طغزلق کترماسونلر ایچون تورلیسنی تورلی یاقغه یبارگه کرك.

قیارنی اوزگانده صاباقلر سلکنماسون. زیره صاباقلر سلکنگاچ تاملری قوبوب قیارنڭ اوسوینه ضرر بیره‌در. صاباقلر کوبراك تامر جایسون ایچون یرگه یاطرقالاب قویارغه کرك. قیارنڭ چوپلرینی اوتارغه تیوشدر. قیار بشنچی یاپراقنی بارغاچ آنی سزارغه یعنی کوراك ایله تامر بنه طوپراق صالورغه کرك اوله‌در.

قیارنڭ چچگی ایکی تورلی اولادر. بالغان چچك هم بمشلی چچك قیارنگ بولوی ایچون بالغان چچك نڭ توزانی بمشلی چچکنڭ اچینه توشوی کرکدر. توزان توشمگانده قیار بولمیدر. بو توزان کوب وقتده ییل آرقلی هم چچکدن چچك گه قونغان اومارطه قورتلری و چبنلر آرقلی توشه‌در. بو توزاننی صنعی صورتده توشررگه‌ده بیکندر. باقچه‌چی بالغان چچکنی اوزوب آلوب بمشلی چچك اچینه یاطرسا شونده توزان قالوب قیار اوسه‌در.

ناچار برده اوسکان قیارده بمشلی چچك بیك آز اولوب کوبراك بالغان چچك اوله‌در. قیارلر آز اولوب صاباقلر بیك کوب اوزنایوب اوسوب کیتسه‌لر صاباقلرنڭ اوچارینی اوزارگه تیوشدر.

قیارلرنی اوزگانده جلی کونلرنی کون آرالاش، یغمورلی کونلرده ایکی کون آرالاش اوزارگه کرك. قارت قیارلرنی قالدروب یاطسرینی جیارغه یارامیدر. قیارلرنی اوزگان کوننی کیچ ایله یخشیلاب صو سیبارگه کرکدر.

م — ع. شهابزاده.

قریه حاجتلری

یرنی یاڭا ایله بولشمك

قریه یرلرینی یاڭا ایل بولشمك عادتی کوبدن واربر عادتدر. باشلر اورشوب صوغشوب قارتلرنڭ یرلرینی بولشەلر. شونی یاڭا ایله بولو دیب آطیلر. بوبله بولشمك اگر قریه خلقینڭ حسن رضالقلری ایله اولسه بوڭا بر دیه‌جك سوز یوقدر. فقط بوبله رضالق ایله اولمغان صورتده صوغشوب بولشمك آرتوق یخشی اش دگلدر. زیره هر کم گه معلومدر که: بر وقت کوستبانلر آزاد ایدلکاچ یرسزلرگه یر ویردیلر. قارشوسینه بر قدر نالوغ تولارگه شرط ایتدیلر. بو نالوغلر تولانکاچ یرنڭ نالوغ تولاوچیلرنڭ اوز لرینه خصوصی ملك اوله‌چقینی بیان ایتدنلر. شول وقت اوزلری تلاگان قدر یرگه کوب کشیلر خواجه اولدیلر. تیوشلی یالوغلرینی دائما تولاب کلدیلر.

اوطز قرق یل توطاش نالوغ تولاب کیلگان قارتلرده بو کون واردر. بو کون شول قارتلرنڭ یرلرینی کیسوب آلوب اول وقتده اصلا وجودی اولمغان بو کونگنه طوغان صبی باللرغه قدر اولاشمك اخلاق نقطهٔ نظرندن قارافانده غصب ایله برابردر. شونڭ ایچون یرسز کشیلر قارتلر یرینی تالاب بولشماسکه بلکه اوزلری ایچون حاجت قدری یرنی بار ایکان وقتده صاتوب آلورغه طرشورغه کرك. ایشته اوکرینلبنیه قانونده بونی یکلاینمك ایچون میدانغه چغارلمش بر قانوندر. تیز اوکرییت ایتکان کشیلر صاتا باشلارلر. شول وقت یرسز کشیلر آڭا خواجه بولوب قالورغه تیوش. بو تقدیرده ایکی طرفغه‌ده جبر اولمیدر.

حیوانات تربیه‌سی

حیوانلر آراسنده قریه معیشتی ایچون ایڭ فائده‌لی اولغانی موگزلی حیوانلردر. بونلرنڭ برجهتدن تربیه‌لری اوڭای اولوب ایکنچی جهتدن فائده‌لری کوبراکدر. شونڭ ایچون آوروپاده کوبراك یرلرده حیواناتدن موگزلی حیوانلرنی آصرایلر. بزم قازاق و قرغز قرداشلرمزده ده موگزلی حیوان کوب آصرالمقده‌در.

موگزلی حیوانلردن اوگزلر ایت که کیته‌در. شونڭ ایچون هریرده بونلرنڭ بازارلری یوقاری یوریدر. مگر بو کونگه قدر قرغز قرداشلرمزنڭ اوگزلری اواق اولغان ایچون تیمریول مصارفینی کوتاره آلمغانلری ایچون پتربورغ و مسکو کبی یرلرگه اوتمای ایدی.

موگزلی حیوانلردن صغرلر سوت، قاتق، ارمچك، مای طورا وصیر کبی بازارلرده ایڭ اوتملی نرسه‌لر ویرگان ایچون آصراغوچیلرغه ایڭ فائده‌لی حیوان حساب ایدیله‌لر.

حیوانات تربیه‌سنده اهمیت ویریله‌چك نرسه اولا حیوانلرنی فائده کترر روشده تربیه ایده بلمك، صوڭره آندن لایقنچه فائده‌لنه بلمکدر. حیوانلرنڭ هر قایوسی ایری اولغان تقدیرده گنه کامل فائده کتوره‌در. ایری اوگوزلرنڭ ایتی کوب، بناءً علیه بهاسی قیمت اولغان کبی ایری صغرلرنڭ سوتی کوب بناءً علیه کوبراك فائده کتروچن اولادر. زیره صغرلرنڭ سوتلری اوزلرینڭ آغرلقلری ایله متناسب اولادر. یخشی صغرلر یلغه اوز آغرلغنده آلطی الوش سوت ویره‌لر. بو تقدیرده آغر وایری صغرلرنڭ سوتی کوب، اواق و یڭل صغرلرنڭ سوتی آز اولادر.

مذکور حساب بوینچه ۲۵ پودلی بر صغر یلغه یوز ایللی پوط یعنی ایکی یوز چیلاك سوت ویره‌در. عادتده بر چیلاك یخشی سوتدن بر قداق ده بر آچموخه مای آلنه‌در. بو رقملردن بر صغرنڭ یللق نه قدر فائده ویره‌چکی ده معلوم اولور.

حیوانلرنڭ اوافلانمقی نسلنڭ اوافلانماقندندر. عادتده یخشی اوگزلرنی آرتوق بها آلوب ابتکه صاتالر. اینکه صویارغه یارامغان اوگزلرنی گنه نسلگه قالدرالار؛ بو اش خطادر. ضعیف نسلدن حاصل اولغان حیوانلرده ضعیف اولمق طبیعی در. حیوانات علماسی نسلگه اولغان اوگزلرنی هم صغرلرنی صایلاب یخشیسینی قالدرمقنی توصیه ایتەلر.

صوڭره صغرلر حدبلوغ گه ایرشمزدن الك حملگه قالسەلر بالطبع انلرنڭ بوزاولری کچوك اولادر.

شونڭ ایچون کتو ایچنده اوگزلرنی یورتمك نی الوغ خطادن حساب ایتەلر. زیره کتوده هر تورلی صغرلر اولدیغی معلومدر. یا اوگزلرنی یاکه باشماق طانالرنی آیرم یورتمك لازم اولادر.

صوڭره نسلنی ایربلاندرمك ایچون مخصوص زور ایری صغرلار آلوب اورچیتمك آقرن آقرن کتونی ایربلاندرمك تیوش اولادر. بو خصوصده اولغان بعض بر تدبیرلر کلەچك نومرلرده انشاء الله بیان ایدیلورلر.

سوت حقنده معلومات

سوت کیمیاچه ایکی جزءدن مرکبدر. بر جزئی صودر. ایکنچی جزئی صوده تحلیل ایدلگان قوری نرسەلردر. بو نرسەلرنڭ باشلوچەلری شونلردر: «قازایین» طورا و ارمچك، « آلبومین » سوت آغی، « لاکتین » سوت شکری هم تورلی معدن توزلری بونلرغه بشقه دخی سوتده هرده بین ایلە گنه کوریله بیلەچك مای مادەلری واردر.

مای مادەلری صودن یکل اولدقلری ایچون اوستکه چیولوب قویروب قایمق حاصل اولادر. سوتنڭ صوقسمی یوزدن ۸۷ اولوش، قوری قسمی ۱۳ اولوش حساب ایدیلەدر. دیمك یوز قداق سوت کیبدرلسه آندن باری ۱۳ قداق پراشوك آلنەدر.

سوتده حیواناتنڭ هر تورلی اعضالری ایچون لازم مادەلر واردر. مای قزشدرادر. هم تنفس که خدمت اینەدر.

سوت شکری مایغه کیته‌در . ارمچك و سوت آقی ایت‌که کیته‌در . فاصفورنی کیسلاتا و بشقه توزلر سواك ، ساچ و طرناققه کیته‌در. سوتده شول طریقه هر بر آزوق مجتمع اولغان ایچون باش یاکا طوغان حیوانلرنك بارچه‌سینه آزوق اولادر.

صغرلر بوزاودن بوزاوغه قدر دائما سوت وبرمك ممکندر . لکن عادتده صغرلرنك صاولق مدتی اوچ یوز کون حساب ایدیله‌در . آی طولغان کونلرده سوت آرتوب آی کیموگانده سوتنڭده کیموگانی تجربه ایدلمشدر . صوڭره ایرته‌گی صاومده‌غی سوت کیچکی صاومغه قاراغانده کوبراك اوله‌در . مگر ایرته‌گی سوت صولبراق اولوب آنده مای آز، صیر کوبراك اوله‌در . کیچکی سوتی ایسه بالعکس صیر آزراق مای کوبراك اولادر . شوناڭ ایچون عادتده ایرته‌گی سوتنی صیر یاصارغه کیچکی سوتلرنی مای یاصارغه استعمال ایده‌لر .

بعض صغرلر قاطی اورپولی اولادر . یعنی سوتی صاوغانده تیز چقمیدر . بو کبی صغرلرنی صاومق بر درجه قیون اولادر . خصوصا صالقونلرده یاکه یغمورلی کونلرده آغر اولادر.

بونی یڭللاتمك ایچون آمریقاده نمسه مهاجرلرندن «کالوین» و «کیرشائو» نام کشیلر طرفندن اختراع ایدلمش ماشینا استعمال ایدیلدر . ایمچکلرنی مخصوص بوراڭالرغه قویوب ربچاکار واسطه‌سیله حرکتلندروب بوزار ایمگان شکللی بر حالت حاصل ایتلدر .

دورت ایمچاکدن بر بولی صاو- یلوب اش بیك تیز تمام اولادر . بوراڭالر آرقلی سوت سوزیلوب صافلانوب صاوتغه‌توشادر . کوب صغر صاوغان یورتلرده خصوصا قازان معیشتنده بو ماشینانی استعمال ایتمك فائده‌لیدر . شوندی ایکی ماشینا آرقلی بر کشی بر بالالك بارده‌ی ایله یوز قرق صغرنی صاومق ممکندر . بو ماشینا آوروپاده کوندن کون شهرت تابمقده‌در .

صغرلر بو ماشینا ایله صاوغانده راحتلنوب ، قطقلانوب طورالر ، ماشینانڭ بر خاصیتی دخی سوتنی قالدرمایچه تمام صاوب بتر مکنده‌در .

سوتلرنڭ صیوقلقی و قویلغی بر تیگز اولمایدر . بعضسنده صو کوبراك اولادر . بوندای سوتلرگه صاتغان وقتده بنه صو قوشه‌لر تمام آنڭ آزوقلغی بته‌در . شوناڭ ایچون بیرلینده سوتلر- نی قویلغینی اولچاب صاتدرالار . آنی

اولچامك ایچون هر بر پالبتسه‌یسکی‌ده « ملیکومیتر » اسمنده بلی‌لق غرادسی کبی قورال اولادر. ۱۳ غرادسدن توبان باتماغان تقدیرده گنه صاتدرالر.

سوتدن مای آچلامق بزده‌ده مشهوردر. لکن سوتدن « صیر » یاصامق اشی بزده اصلا یوقدر و الحال بو هنر ایك فائده‌لی هنرلردندر. آوروپاده بونرسه بیك اوتملیدر. کچك بر شویتسار به دهغنه هر یل ملك بش یوز پود صیر حاضرلنه‌در. صیر حاضرلمك آغر اش دگلدر. بو طوغروده وقتیله اقتصادده یازلسه کرك.

یر آلو ترتیبلری (*

هر بر اویزدنی زیمله اوستراینلنی کامیسه برنی اوز اویزدنده یرگه محتاج اولغان کرستیانلرگه گنه صاتادر. چیت اویزدلرگه ایسه فقط اوز اویزدنده یر حاجتسنگان کشی اولماغاندهغنه صاتادر. بو صورتده لیکویداتور گوبرنسکی زیمله اوستراینلنی کامیسه‌نك نی پربمننی چلبنینه معلوم ایته‌در. چلبن گوبرناطورغه داقلاد یاصاب صاتلق – آرتوق یر وارلقینی باشقه اویزدلرنك کامیسیه‌لرینه معلوم ایته‌در.

اگر صاتلق یرلر بیکراکده کوب اولسه اول وقت بشقه گوبرنانگ قامیسیه‌لری ایله ده مخابره ایده‌لر هم صاتاق یرنك اورنینی قیمتینی لیکویداتوریتك طورا طورغان اورنینی وفاملیه‌سینی معلوم ایته‌لر.

چیت گوبرناغه یر ازلر ایچون یاکه حاضر یرنی قارار ایچون بارغه تلاگان کشیلر زیمله اوستراینلنی کامسیه دن سفر شهادتنامه‌سی آلمق تیوشدر. بو شهادتنامه صاتلق یرنك مدیری اولغان لیکویداتورغه کورساتور ایچون کرك اولادر هم شول شهادتنامه‌گه قاراب زیمسکی ناچالنیکلر تیمر یوللرده آرزان بها ایله یورمك ایچون آرزان تاریف شهادتنامه‌سی ویره‌لر. مذکور شهادتنامه ایله واروچیلر کرك بر نچه کشی طرفندن وکیل ایدیلوب بر قارارغه یبرلگان کشی اولسون. کرك ارزی ایچون باروچی اولسون آرزان تاریف ایله یوررلر.

*) باشی ۷ نچی نومرده.

یورت باشینه نچه دیساتینه یر آلمق ممکندر ؟

دیساتینه حسابی تورلی گوبرناده تورلیچه در. بونده یرنك یخشیلقینه منبتلکینه هم یر آلوچینك جماعتنده خدمت یاشنده اولغان کشیلرنك عددینه قارالادر. بز بونده مسلمانی گوبراك اولغان شرقی هم اورته گوبرنالرنك حسابینی کورسانه‌مز. مثلا حاجی طرخان گوبرناسنده یورت باشینه ۲۱ دیساتینه آلورغه ممکن، وتکه‌ده ۱۲ دن ۲۱ گه‌قدر، قزانده ۹ دن ۱۲ گه قدر، کاستراماده ۱۲ دن ۱۸ گه قدر، صاراتف وسماراده ۱۲ دن ۲۱ گه قدر، سنبر گوبرناسنك ۹ دن ۱۲ گه قدر، اورنبورغ ده ۵۱ گه قدر، پیرم ده ۱۵ دن ۱۲ گه قدر، پنزاده ۹ دن ۱۲ گه قدر آلورغه ممکندر.

کامسیه‌لر هر گوبرناده اوشبو حسابنی اعتبار ایدوب صانالار. آنلرنك بو مقداردن آرتدررغه هم کیمتورگه‌ده حقلری واردر. فقط آرتدرو و کیمتوده یرنك یخشیلق ونچارلقینه هم ده خدمت یاشنده اولغان کشیلرنك کوبلکینه قارالور. اگرده یر نچارراق اولسه یاکه جماعتی کوب اولسه اول کشیبکه کامسیه مذکور مقدارنك اوچ دن برینه قدر آرتدررغه اختیارلیدر. اوشانداق اگر یر یخشی اولسه یاکه جماعتی بیك آز اولسه آندی کشیبکه بر ثلث قدر کیمتورگه دخی کامسیه اختیارلیدر. بونلر بارچه‌سی یالغز کشی اوزی ایچون آلغان صورتده در.

اگر بتون آول خلقی اتفاق ایدوب یرنی بتون اوبشینا اسمینه آلسه‌لر اسکی یرلرینی هم یاکا یرلرینی برگه قوشوب خوطر یاصاب اوطررغه راضی اولسه‌لر آنلرغه هم کامسیه مذکور ثلثنی آرتدررغه اختیارلیدر.

بر سیمیه ایچنده بش دن آرتوق خدمتچی اولسه کرك ایر اولسون کرك خاتون اولسون بوندای سیمیه‌غه ایکی خوطرنی برگه کیسوب وبرمکده ممکندر.

کوچو شرطی ایله آلغانده یوقاریده مذکور دیساتینه حسابینه اوزینك اولکی یرلری حسابلانمید. یعنی اولگی یری مذکور حسابدن کیمونمیدر.

بو یازغانلرمزغه مثال کتوره‌لم :

بر سیمیه ده خدمت ایدرلك یاشده بش

کشی اولسه سبر گوبرناسنده شول سمیه گه ۱۲ دیسانینه دن آرتوق یر آلورغـه ممکن دگلدر. مگر خدمت ایدرلک کشیلری آز اولوب بالاچغالری کوب اولسه کامسیه اول سمیه غه ثلثنی آرتدررغه یعنی سنبر گوبرناسنده آڭا ۱٦ دیساتینه بیررگه اختیارلیدر. اگرده بر سمیه ده بش دن آرتوق خدمتچی اولسه مثلا اوچ خانون دورت ایر بولسه بو سمیاغه سبر گوبرناسنده ۲٤ دیساتینه آلورغه ممکندر. بوللر، تراك یورر ایچون قالغان یرلرهم فائدلنوردی توگل نی اودوبنی یرلر مذکور حسابنی کیموتمیدر.

مترجم: تارخانلی آخوند

م. مزکی حکیمف.

جزئی معلومات

بعض بر خائنلر تورلی نرسه‌لر قاتشدروب صاری مای یاصیلرده چن مای اورنینه صاتالار. عادتده آڭا اوشبو نرسه لر کیته‌در:

— بر پود آشاو مایی (قوی مایی)، ۱۰ قداق آیباغار مایی، ۵ قداق یخشی صورت اون، ۳ قداق صاری مای، اوچ قداق صاری بویاو (اوخرا). آشاو مایینی اریتوب بشقه ماده‌لر ایله قاطشدرغاچ تمام صاری مای توسلی اولادر. بوندای خیانتلر شرعا و عقلا مقبول دگلدر. بوندی مایینی بلورگه طریق اوشبودر: شول مایینی بر آز اریتوب آڭا مامق مانوب شونی اوتده یاندرماقده حاضر شم مایی ایسی کوتاریلور.

— قریه خلقینڭ اوز آرا یاصاغان عقدلری و یازغان کاغدلری والاصتنوی پراولینیه طرفندن تصدیق ایدلمگان اولسه رسمی حساب ایدلمیدر. استاراسته آلدنده یازیلوب آنڭ طرفندن تصدیق ایدلگان اولسه‌ده اوبه اشلنگان اورننده غنه حساب ایدیله‌در. محکمه‌لرده اش که آشمیدر.

— والاصتنوی پیسارلر والاصتنوی استرشینانڭ قول آستنده خدمت ایدوچیلر جمله‌سندن حساب ایدیله‌در.

ـ سیناتنڭ ۱۹۰۷ سنه ۲۷ نویابر تاریخلو ۵۷۲۶ نومرولی سیرکولاری حکمنچه قریه خلقی قریه‌ده یورطی بری اولماغان اوزی چیته‌ده یورگـان بر کشینی اول خدمتینه صایلارغه حقلی دگلدر.

ـ پوچته مارقالرینڭ کوبسی اوزگاردی. ایسکی مارقالر فقط ۱۹۱۰ نچی یلنڭ غنوارینه قدر گنه یوربدر.

احوالات عمومیه

ترکیه ـ بو ایکی آی ایچنده ترکیه ده کوب واقعه‌لر اولدی. واقعه‌لرنڭ باشی کوبدن حاضرلنوب کلمکده ایدی. واقعه‌نڭ قسقه چه تاریخی اوشبوندن عبارتدر: اوتکان یل ترکیه‌ده حریت اعلان ایتولگاچ خلق آراسنده حریتنی کم آلغاننی تعیین طوغروسنده اختلاف چقدی. بعضیلر: حریتنی عسکر آلدی، دیدیلر. بعضیلر: یاش ترکلر یعنی اتحاد وترقی جمعیتی نڭ طرفدارلری آلدیلر، دیدیلر. خلق نڭ کوبراگی بو صوڭغی اعتقاده اولدیلر. یاش ترکلرنی بیک کوتاردیلر، هر برده آنلرنی ماقتادیلر، و آنلرغه محبت ایتدیلر. ملت مجلسینه صایلاولرده آنلرغه طاوش ویردیلر.

بو اش کوب کشیلرنڭ حسدلرنی جلب ایتدی؛ حسدچیلر احرار فرقه سی اسمنده برلاشوب یاش ترکلرگه قارشو حرکتکه باشلادیلر. هروقت یاش ترکلرینی خلق غه و پادشاغه مکروه کورساتورگه اجتهاد ایتدیلر. بونلرنی اجنبیلرگه‌ده مکروه کورساتمك مقصدیله فرانسزچه غزته‌لر تاسیس ایتدیلر. «یاش ترکلر حکومت اشلرینه دائما قاطناشوب آنگا ایرکونلاب اشلرگه ایرك ویرمی، یاش ترکلر سلطاننی توشرمك طوغروسنده حرکت ایته‌لر فلان و فلان دیه» اعلان ایتدیلر.

الك صدر اعظم اولغان کامل پاشاده بو فکرگه اینانمش ایدی. بناء علیه حکومتنی یاش ترکلر قولندن قوتقارمقنی لازم بیلوب آنگا اوز بلدکنچه تدبیرلر فورا باشلادی. بوندن خبردار اولغان یاش ترکلر ملت مجلسینه تاثیر ایدوب کامل پاشاغه ایناتسزلك بیان ایتدردیلر. کامل پاشانی توشروب صدارتکه حلمی پاشانی مندردیلر. کامل پاشانڭ باشلاغان اشلری یولده قالدی.

احرار فرقه سی یاش ترکلرنگ ملت مجلسینه تأثیرلرینی حکومت اشلرینه مداخله دیه اعلان ایدوب آنکا قاملی پروتیست ایتدیلر . اکثریتی یاش ترکلردن عبارت اولغان ملت مجلسینک هم هیئت وکلانک یعنی حکومتنک ضررینه حرکت ایته باشلادیلر «ملت مجلسی اشاکسزدر ، رئیسی سلطاننک قولینی اوبکان کشی انابتسزدر حریتکه مخالفدر . مطبوعاتنی قصارغه قرار ویردیلر. تیز بشقه حریتلرنیده یوق درجه‌سینه چغاراچقلردر . ملت مجلسی دیننی رعایه ایتمیدر . مولودنی بایرام ایتمدیلر. فلان وفلان» دیه اشاعت ایتارگه باشلادیلر.

بو وقت یاش ترك غزته‌لری ملت مجلسینی هم حکومتنی طرفلاب سویلرگه مدافعه ایتارگه مجبور اولدیلر. لکن بونلرنك حکومت طرفنده کورنمکلری بر تورلی خلقنی شبهه‌گه توشوردی. احرار سوزلرینك درستلکی طن ایدیله باشلادی. استانبولنك کوب خلقی احرار غزته‌لرینی اوقی باشلادیلر . فکرلر زهرلندی. ایکی طرف آراسنده نزاعلر زورایدی .

بر کون کامل پاشا اورننده توشمکنك سببلرینی غزته‌لرده اعلان ایتدی . یاش ترکلرنك دائما حکومت اشلرینه قاطناشوب اشنی اوزلری تلاگانچه‌گنه اشلاتوب طورغانلقلری اثبات ایتدی ، بونی یاش ترکلر اوزلریده اقرار ایتدیلر. لکن بك گوزل روشده تأویل ایتدیلر. شولای اولسه‌ده خلقنك کوبسی حکومتنی یاش ترکلر قولندن قوتقارمقنك لزومینه قناعت حاصل ایتدیلر. فقط بونك ایچون مناسب برفرصت کوتمك لازم اولدی .

اوتکان مارت ده استانبولنك کوپر اورتاسنده «سربستی» غزته‌سینك محررلرندن حسن فهمی جنابلری آطلوب اوترلدی اوتروچی کم اولدقی اصلا معلوم اولمادی «سربستی» غزته‌سی یاش ترکلرگه قارشی یازوچیلرنك برنچیسی ایدی، شونك ایچون خلق حسن فهمی‌نی اوتروده یاش ترکلرنی عیبلی باشلادیلر. کوب یرده یاشلر نمایشلر یاصاب قاتلنی تاوب جزا ایتمکنی حکومتدن طلب ایتدیلر. طاوش کوبایدی، غزته‌لر قزشدی قاتلنی تابماوده آندن قصاص آلوب شریعت حکمینی اجرا ایتماوده حکومتنی عیبلی کوره باشلادیلر. یاش ترکلرنك سوزلری اصلا ایشتولمای باشلادی . آخرالامر ۳۱ نچی مارتده زور بر فتنه وجودکه کلدی .

(آخری بار .)

ناشر ومحرری: محمدفاتح مرتضین.

« کریموف، حسینوف و شرکاسی» نك پاراوای مطبعه‌سی اورنبورغده .
ТИПО-ЛИТ. Т-ВА КАРИМОВЪ, ХУСАИНОВЪ И КО.